

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-110>

REGULATORY AND LEGAL PRINCIPLES OF CONTROL OVER ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Halachenko T. O.

*External Postgraduate Student,
Scientific Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine*

Галаченко Т. О.

*здобувач
Науково-дослідний інститут
публічного права
м. Київ, Україна*

Вагомий сегмент актів загального регулювання державного контролю у сфері підприємництва становлять норми, що визначають порядок набуття суб'єктами підприємництва підприємницької компетенції. Згідно з ч. 1 ст. 2 Закону України «Про ліцензування видів підприємницької діяльності», цей акт регулює відносини у сфері ліцензування, фіксує вичерпний перелік ліцензованих видів діяльності, установлює уніфіковану процедуру їх ліцензування, а також правила нагляду, контролю та відповідальності за порушення у відповідній сфері [1]. Оскільки йдеться про загальний (рамковий) порядок ліцензування – за наявності спеціальних законів для окремих видів діяльності – доцільно відносити цей Закон до корпусу актів загального регулювання відносин, що досліджуються. Аналогічний статус мають і закони «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [2] і «Про дозвільну систему у сфері підприємницької діяльності» [3], адже фактичний старт підприємницької активності унеможливується не лише без необхідної ліцензії, а й без первинної державної реєстрації суб'єкта та/або отримання передбачених дозволів. Важливо підкреслити, що попри існування спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, подальший контроль за дотриманням ліцензійних умов після їх надання здійснюється широким колом галузевих контролюючих інституцій, які, виходячи зі своєї предметної компетенції, проводять перевірки, моніторинг і застосовують заходи реагування щодо ліцензіатів. Така багаторівнева архітектура забезпечує поєднання єдиних процедур набуття права на провадження діяльності з предметно орієнтованим наглядом за її правомірністю на постліцензійному етапі.

Зокрема, у сфері підприємницької діяльності, пов'язаної з обігом лікарських засобів діє Постанова Кабінету Міністрів України «Про

затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками», де визначено, що Держлікслужба України уповноважена на: здійснення контролю за дотриманням суб'єктами підприємництва ліцензійних умов, що діють у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [4].

Контроль за діяльністю суб'єктів підприємництва у сфері освіти покладено на Міністерство освіти і науки України [5].

Отже, наявна в Україні багаторівнева модель, за якою повноваження з контролю (нагляду) за дотриманням ліцензійних умов розподіляються між органами з урахуванням галузевої специфіки, у поєднанні з «надгалузевою» природою підприємницької правосуб'єктності, логічно підводить до висновку: нормативні акти, що встановлюють порядок державної реєстрації суб'єктів та процедури ліцензування, за своєю суттю належать до актів загального регулювання. Водночас важливо не змішувати дві площини: 1) класифікацію контролю як виду управлінської діяльності (напрями, форми, процедури) і 2) систематизацію джерел права, які цю діяльність регламентують. Це не тотожні категорії й працюють на різних рівнях опису правового механізму.

До блоку актів загального регулювання підприємницької діяльності, крім «реєстраційно-ліцензійних» законів, належать і нормативні акти, що поширюють свою дію на широке коло підприємницьких відносин. Зокрема, Закон України «Про захист персональних даних» визначає правові засади обробки та захисту персональної інформації та спрямований на гарантування основоположних прав і свобод людини, насамперед права на недоторканність приватного життя у зв'язку з обробкою персональних даних (ч. 1 ст. 1) [6]. Так само Закон України «Про захист прав споживачів» врегульовує взаємини між споживачами товарів, робіт і послуг та їх виробниками, продавцями і виконавцями (за винятком харчових продуктів, якщо інше прямо не встановлено цим Законом) (ст. 1) [7]. Такі акти формують «фонові» правові умови здійснення підприємництва й опосередковано визначають параметри державного контролю, оскільки задають універсальні стандарти належної поведінки суб'єктів підприємництва, незалежно від галузі їх діяльності.

Серед підзаконних нормативно-правових актів загальносистемного характеру необхідно виділити : постанови уряду як вищого органу у системі органів виконавчої влади [8] (наприклад, Постанову Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 361 «Деякі питання проведення перевірок органів державного нагляду (контролю)», яка закріплює «Порядок проведення перевірок додержання органами державного нагляду (контролю) вимог Закону України «Про основні засади

державного нагляду (контролю) у сфері підприємницької діяльності» в частині здійснення державного нагляду (контролю) у сфері підприємницької діяльності», визначаючи процедуру проведення ДРС перевірок додержання органами державного нагляду (контролю) вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері підприємницької діяльності» у частині здійснення державного нагляду (контролю) у сфері підприємницької діяльності [9]; Постанову Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 р. «Деякі питання забезпечення провадження підприємницької діяльності в умовах воєнного стану» та ін.; накази ЦОВВ, зокрема, наказ Фонду державного майна про затвердження Порядку ведення Державного реєстру оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності, що визначає правові засади та процедури збирання, накопичення, обробки та отримання інформації з Державного реєстру оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності, що закріплює вимоги і порядок включення інформації про оцінювачів і суб'єктів оціночної діяльності до Державного реєстру; акти органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади.

До законодавчих актів, що регулюють окремі напрями (контролю) у сфері підприємництва діяльності необхідно виділити: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Повітряний кодекс України, Кодекс України про надра, Закон України «Про систему громадського здоров'я», Закон України «Про дорожній рух» та інші.

Закони України «Про Кабінет Міністрів України», «Про Національну поліцію», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України» тощо.

Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції», Кодекс України про адміністративні правопорушення, наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібної торгівлі» та ін.

Література:

1. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 23. Ст. 158.

2. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

3. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України 6 вересня 2005 року № 2806-IV від URL.: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15

4. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-п#Text>

5. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 16.10.2014 № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>

6. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 30. Ст. 379.

7. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

8. Деякі питання проведення перевірок органів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-2017-п#Text>

9. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-п#Text>